

KALENDARIUM HIV/AIDS

cz. II

1997 - 2007

1997

- na początku roku podano w USA, iż po raz pierwszy liczba zgonów spowodowanych AIDS uległa znacznemu zmniejszeniu¹.
- w zaleceniach amerykańskich leczenie polecano rozpoczynać u wszystkich osób zakażonych HIV, których poziom wirerii przekraczał 5 000 – 10 000 kopii RNA HIV/ml i rozważenie rozpoczęcia terapii u osób z wykrywalnym poziomem wirerii w surowicy²; u podstaw tych zaleceń leżała nadzieja, iż u pacjentów, u których terapia rozpoczęta zostanie wcześniej, tuż po zakażeniu, możliwe będzie usunięcie wirusa z organizmu po 2 – 3 latach stosowania HAART³,
- doniesiono o ustąpieniu *Molluscum contagiosum* u pacjentów, u których włączono skojarzone leczenie inhibitorem proteazy – ritonawirem, zmiany związane z tym schorzeniem znacznie utrudniały życie osób zakażonych HIV, szczególnie jeśli występowały na twarzy⁴,
- w kwietniu w USA zarejestrowano kolejny nukleozydowy inhibitor proteazy HIV – nelfinawir – **VIRACEPT** oraz kolejny nienukleozydowy inhibitor odwrotnej transkryptazy – delawirydynę – **RESCRIPTOR**.
- w czerwcu FDA (*Food and Drug Administration*, USA) opublikowało pierwsze ostrzeżenie o pojawianiu się cukrzycy u osób leczonych inhibitorami proteazy⁵.
- pojawiły się pierwsze doniesienia o występowaniu redystrybucji tkanki tłuszczowej u osób długo leczonych lekami antyretrowirusowymi⁶.
- w Turcji wprowadzono testy na HIV do wykonywania w domu, dostępne w aptekach za ok. 20 dolarów – takie testy nie zostały dotąd dopuszczone do stosowania ani w USA, ani w innych krajach europejskich⁷.
- we wrześniu w USA zarejestrowano pierwszy lek, w skład którego wchodzi dwa nukleozydowe inhibitory odwrotnej transkryptazy – zydowydyna (300 mg) i lamiwudyna (150 mg) w jednej tabletkie – pod nazwą **COMBIVIR**,
- w listopadzie zarejestrowano w USA nową postać sakwinawiru, 4 x lepiej wchłaniającą się po podaniu doustnym – **FORTOVASE**.
- pod koniec roku UNAIDS podało, iż epidemia AIDS dotyczy większej liczby osób, niż pierwotnie sądzono: 30 milionów osób na świecie jest zakażonych HIV, w roku 1997 zmarło 2,3 miliona osób na AIDS, prawie połowę z nich stanowiły kobiety, 460 000 – dzieci poniżej 15 roku życia. Na świecie 1 na 100 dorosłych w wieku od 15 do 49 lat jest zakażony HIV, ale tylko 1 na 10 zakażonych wie o tym⁸.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało „**Dzieci żyjące w świecie AIDS**” (Ang. *Children Living in a World with AIDS*).
- w USA zarejestrowano 581 429 przypadków AIDS, zmarło 362 004 osób⁹.

Polska - 1997

- wydano ulotki zawierające hasło światowej kampanii profilaktycznej „**Dzieci żyjące w świecie AIDS**”.
- rozpoznano 638 przypadków zakażeń HIV, najwięcej stwierdzono w województwie katowickim i warszawskim, w skali kraju najwięcej wśród osób młodych: 20 – 29 lat – 46,4%,

¹ Brown D. US deaths from AIDS fall sharply better therapies get part of credit for drop. *Washington Post*, 1997, February 28.

² Carpenter CCJ, Fischl MA, Hammer SM i wsp. Antiretroviral therapy for HIV infection in 1997. *JAMA* 1997;277:1962-9.

³ Perelson AS, Neumann AU, Markowitz M, Leonard JM, Ho DD. HIV-1 dynamics in vivo: virion clearance rate, infected cell life-span, and viral generation time. *Science* 1996;271:1582-6.

⁴ Hicks CB, Myers SA, Giner J. Resolution of intractable molluscum contagiosum in a human immunodeficiency virus-infected patient after institution of antiretroviral therapy with ritonavir. *Clin Infect Dis* 1997;24:1023-5.

⁵ Lumpkin MM. Reports of diabetes and hyperglycemia in patients receiving protease inhibitors for the treatment of human immunodeficiency virus (HIV). *Food and Drug Administration*, 11.06.1997.

• Ault A. FDA warns of potential protease-inhibitor link to hyperglycaemia. *Lancet* 1997;349:1819.

⁶ Hengel RL, Watts NB, Lennox JL. Benign symmetric lipomatosis associated with protease inhibitors. *Lancet* 1997;350:1596.

⁷ Dognaci L. Home-use HIV test kits in Turkey. *Lancet* 1997;349:1401.

⁸ UNAIDS. Report on the global HIV/AIDS epidemic. December 1997.

⁹ dane z USA pochodzą ze strony internetowej organizacji amfAR.

- ♦ rozpoznano 116 zachorowań na AIDS, 50 chorych zmarło¹⁰.
- ♦ od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 1997r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 4 953 osób, AIDS – u 594 pacjentów, z których zmarło 354¹¹

1998

- opublikowano jedno z pierwszych doniesień mówiących o tym, iż skojarzona terapia antyretrowirusowa przyczynia się do znacznego zmniejszenia zachorowań i śmierci związanych z zakażeniem HIV nawet u pacjentów, u których rozpoczęto je w zaawansowanym stadium zakażenia, w latach następnym wiele publikacji potwierdzało te obserwacje¹².
- amerykański Instytut Medycyny (*US Institute of Medicine*) zalecił by testy na HIV stosować rutynowo w opiece prenatalnej nad kobietami w ciąży w celu zmniejszenia częstości zakażeń HIV dzieci i poprawy opieki nad ich matkami; każdej kobiecie w ciąży powinno być oferowane poradnictwo dotyczące HIV i korzyści możliwych do odniesienia z wykonania testu¹³.
- w niektórych krajach świata osoby zakażone HIV zaczęły wracać do pracy, gdyż dzięki lekom antyretrowirusowym stan ich zdrowia uległ znacznie poprawie, jednakże u części osób pojawiły się objawy redystrybucji tkanki tłuszczowej (znikanie podściółki tłuszczowej z kończyn dolnych, górnych i twarzy, a gromadzenie się tłuszczu wewnątrz jamy brzusznej i niekiedy na karku); zmiany te wiązano z przyjmowaniem leków antyretrowirusowych¹⁴.
- w kwietniu w USA zarejestrowano kolejny nukleozydowy inhibitor proteazy HIV – amprenawir – **AGENERASE**.
- w czerwcu w San Francisco (USA) rozpoczęto pionierski program profilaktyki poekspozycyjnej, w którym stosowano leki antyretrowirusowe u osób narażonych na zakażenie HIV w następstwie kontaktów seksualnych lub przyjmowania środków psychoaktywnych w iniekcjach¹⁵.
- we wrześniu w USA zarejestrowano kolejny nienukleozydowy inhibitor odwrotnej transkryptazy – efawirenz – **STOCRIN (SUSTIVA)**,
- wykazano, iż nonoksynol-9, składnik wielu preparatów plemnikobójczych, nie zapobiegał zakażeniom HIV (badania prowadzono wśród kobiet sprzedających usługi seksualne)¹⁶.
- pojawiło się doniesienie o dwóch przypadkach wystąpienia zawału serca u młodych mężczyzn zakażonych HIV, leczonych skojarzeniami leków zawierającymi inhibitory proteazy¹⁷,
- doniesiono o potencjalnie śmiertelnych interakcjach leków antyretrowirusowych, szczególnie inhibitorów proteazy HIV z nielegalnymi substancjami psychoaktywnymi¹⁸,
- w grudniu w USA zarejestrowano kolejny nukleozydowy inhibitor odwrotnej transkryptazy – abakawir – **ZIAGEN**.
- w Republice Południowej Afryki młoda kobieta, Gugu Dlamini, została pobita na śmierć przez swoich sąsiadów, po tym, jak ujawniła fakt swojego zakażenia HIV w telewizji; zdarzyło się to miesiąc po apelu wiceprezydenta Thabo Mbeki o „przerwanie ciszy o AIDS” w celu zwalczania epidemii AIDS¹⁹.
- w RPA powstała organizacja pozarządowa *Treatment AIDS Campaign (TAC)*, walcząca o prawa osób zakażonych HIV i chorych na AIDS oraz o dostęp do terapii antyretrowirusowej.
- Światowa Kampania AIDS przebiegała pod hasłem „**Siła dla zmian: Światowa Kampania AIDS z młodym ludźmi**” (ang. *Force for Change: World AIDS Campaign With Young People*).
- w USA zarejestrowano 688 200 przypadków AIDS, 410 800 osób zmarło.

Polska - 1998

- ♦ rozpoznano 638 przypadków zakażeń HIV, najwięcej zakażeń stwierdzono w województwie katowickim i st. warszawskim, w skali kraju najwięcej zakażeń wykryto wśród osób młodych: 20 – 29 lat – 49,4%,

¹⁰ Szata W. AIDS i zakażenie HIV w 1997 roku. *Przegl Epidemiol* 1999;53:171-9.

¹¹ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

¹² Palella FJ Jr, Delaney KM, Moorman AC i wsp. Declining morbidity and mortality among patients with advanced human immunodeficiency virus infection. *N Engl J Med* 1998;338:853-60.

¹³ Droste TM. IOM recommends routine HIV tests in pregnancy. *Lancet* 1998;252:1294.

¹⁴ Altman LK. Troubling side effects are linked to effective AIDS drug therapy. *New York Times*, 1998, July 7.

¹⁵ New experimental „morning-after” HIV treatment. *CNN*, 1998, June 30.

¹⁶ Roddy RE, Zekeng L, Ryan KA i wsp. A controlled trial of nonoxynol 9 film to reduce male-to-female transmission of sexually transmitted diseases. *N Engl J Med* 1998;339:504-10.

¹⁷ Henry K, Melroe H, Huebesch J i wsp. Severe premature coronary artery disease with protease inhibitors. *Lancet* 1998;351:1328.

¹⁸ Henry JS, Hill IR. Fatal interaction between ritonavir and MDMA. *Lancet* 1998;352:1751-1.

¹⁹ Bareng-Bato K, S’Themiso M. Mob kills woman for telling truth: health worker stoned and beaten for confession about AIDS. *Sunday Times of Africa*, 1998, December 27.

- ♦ rozpoznano 116 zachorowań na AIDS, 50 chorych zmarło²⁰.
- ♦ od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 1998r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 5 591 osób, AIDS – u 726 pacjentów, z których zmarło 411²¹.

1999

- w USA skazano lekarza, który z zemsty za zerwanie związku przez przyjaciółkę wstrzyknął jej zakażoną HIV krew, na 50 lat więzienia²².
- Rząd Wielkiej Brytanii ogłosił, iż wszystkim kobietom w ciąży powinien być oferowany test na HIV, w celu zmniejszenia liczby dzieci zakażonych HIV²³.
- wykazano, iż usuwanie HIV z organizmu przy użyciu dostępnych obecnie leków antyretrowirusowych może trwać nawet 60 lat²⁴, zaś replikacja HIV utrzymuje się na bardzo niskim poziomie także u osób, których poziom wirerii jest niższy od 50 kopii RNA HIV/ml^{m.in. 25}.
- została skonstruowana hipoteza „toksyczności mitochondrialnej”, powodowanej przez nukleozydowe inhibitory odwrotnej transkryptazy²⁶.
- opublikowano wyniki analizy wyników badań prowadzonych w Europie i USA, w której wykazano, iż elektywne cięcia cesarskie, przeprowadzone przed rozpoczęciem akcji porodowej i przed pęknięciem błon płodowych, dodatkowo zmniejsza o połowę ryzyko przeniesienia zakażenia HIV z matki na dziecko, a w połączeniu z terapią antyretrowirusową do 2%²⁷. W tym samym roku opublikowano kolejne wyniki badań: wśród dzieci matek otrzymujących leczenie antyretrowirusowe zakażenie HIV stwierdzono u 2% spośród 196 dzieci, które przyszły na świat dzięki cesarskiemu cięciu i u 7,3% spośród 1 255 urodzonych innymi metodami²⁸.
- w listopadzie telewizja w Chinach pokazała pierwszą reklamę telewizyjną prezerwatyw, w celu zahamowania szerzenia się chorób przenoszonych drogą płciową²⁹, jednak po kilku dniach zakazano ich pokazywania³⁰.
- w końcu 1999 r. ukazała się książka „*The River*” angielskiego dziennikarza Edwarda Hoopera, w której po raz kolejny przedstawiono pogląd, iż HIV trafił do Afryki w latach 1957-1960, w ramach akcji doustnych szczepień dzieci przeciwko chorobie Heinego-Medina. Hipoteza opierała się na założeniu, iż wirus używany do produkcji doustnej szczepionki CHAT, stworzonej przez zespół kierowany przez Hilarego Koprowskiego, uczonego polskiego pochodzenia, miał być hodowany przy użyciu komórek nerek szympanów, co miało się przyczynić do przeniesienia wirusa SIV z małp na ludzi. Potwierdzeniem dla Hoopera było wykazanie, iż najstarszy znany dotąd przypadek AIDS datowany na rok 1959 (wirus zidentyfikowano w tkankach pacjenta zmarłego na terenie ówczesnego Konga Belgijskiego), a także fakt, iż akcja doustnych szczepień dotyczyła terytoriów obecnej Rwandy, Burundii i Konga, na których najprawdopodobniej rozpoczęła się epidemia AIDS.
- w grudniu w USA zarejestrowano kolejny inhibitor proteazy HIV – amprenawir – **AGENERASE**,
- UNAIDS poinformowało, iż 33 miliony osób na świecie żyją z HIV/AIDS, w roku 1999 zmarło 2,3 miliony osób,
- po raz pierwszy podano, iż w Afryce liczba zakażonych HIV kobiet jest większa od liczby zakażonych mężczyzn³¹,
- hasło Światowego Dnia AIDS, kierowane do młodzieży, brzmiało „**Słuchaj, ucz się, żyj**” (ang. *Listen, Learn, Live: World AIDS Campaign with Children & Young People*).
- w USA zarejestrowano 733 374 przypadków AIDS, 429 825 osób zmarło.

²⁰ Szata W. AIDS i zakażenie HIV w 1998 roku. *Przegl Epidemiol* 2000;54:189-97.

²¹ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

²² Doctor gets 50 years for AIDS shot. *Associated Press*, 1999; February 17.

²³ Brits offer women HIV-tests. *Associated Press*, 1999, August 13.

²⁴ Finzi D, Blankson J, Siliciano JD i wsp. Latent infection of CD4+ T cells provides a mechanism for lifelong persistence of HIV-1, even in patients on effective combination therapy. *Nat Med* 1999;5:512-7.

• Zhang L, Ramaratnam B, Tenner-Racz K i wsp. Quantifying residual HIV-1 replication in patients receiving combination antiretroviral therapy. *N Engl J Med* 1999;340:1605-11.

²⁵ Dornadula G, Zhang H, VanUiert B i wsp. Residual HIV-1 RNA in blood plasma of patients taking suppressive highly active antiretroviral therapy. *JAMA* 1999;282:1627-32.

²⁶ Brinkman K, Smeitink JA, Romijn JA, Reiss P. Mitochondrial toxicity induced by nucleoside-analogue reverse-transcriptase inhibitors is a key factor in the pathogenesis of antiretroviral-therapy-related lipodystrophy. *Lancet* 1999;354: 1112-5.

²⁷ The European Mode of Delivery Collaboration. Elective cesarean section versus vaginal delivery in prevention of vertical HIV-1 transmission: a randomized clinical trial. *Lancet* 1999;353:1035-9.

²⁸ The International Perinatal HIV Group. The mode of delivery and the risk of vertical transmission of human immunodeficiency virus type 1 – a meta-analysis of 15 prospective cohort studies. *N Engl J Med* 1999;340:977-87.

²⁹ Fist condom ad appears in China TV. *Associated Press* 1999; November 29.

³⁰ China bans condom advert. *BBB News* 1999;December 2.

³¹ UNAIDS. *The UNAIDS Report*, 1999.

Polska - 1999

- ♦ powstało Krajowe Centrum ds. AIDS w miejsce istniejącego dotąd Krajowego Biura Koordynacyjnego ds. Zapobiegania AIDS.
- ♦ opracowano Krajowy Program zapobiegania zakażeniom HIV, opieki nad żyjącymi z HIV i chorymi na AIDS” na lata 1999 – 2003.
- ♦ hasło Światowego Dnia AIDS, kierowane do młodzieży, które brzmiało „**Śluchaj, ucz się, żyj**” upowszechniano na koszulkach, plakatach, ulotkach.
- ♦ rozpoznano 527 przypadków zakażeń HIV, najwięcej zakażeń stwierdzono w województwie dolnośląskim, w skali kraju najwięcej zakażeń wykryto wśród osób młodych: 20 – 29 lat – 47,6% oraz 119 zachorowań na AIDS, 60 chorych zmarło³².
- ♦ od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 1999r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 6 118 osób, AIDS – u 839 pacjentów, z których zmarło 470³³.

2000

- w 2000r. podczas posiedzenia *Royal Society* w Londynie przedstawiono wyniki badań zachowanych próbek szczepionki CHAT, przeciwko chorobie Heinego-Medina: nie znaleziono w nich SIV, HIV ani DNA szympanów, a jedynie makaków, o używaniu których mówili od początku oskarżani uczeni^{34,35,36}.
- amerykańskie zalecenia dotyczące rozpoczynania terapii antyretrowirusowej z roku 2000 polecały leczenie osób liczbą komórek CD4 mniejszą od 350/ μ l³⁷, niezależnie od poziomu wirerii, a leczenie osób z wyższą liczbą komórek CD4 w zależności od poziomu wirerii,
- w lutym, w Libii, rozpoczął się proces 5 bułgarskich pielęgniarek i palestyńskiego lekarza, osadzonych w więzieniu w 1998r, oskarżanych o świadome zakażenie HIV około 400 dzieci w szpitalu w Bengazi³⁸.
- doniesiono, iż skojarzona terapia antyretrowirusowa prowadzi do eradykacji zakażeń *Microsporidium* i *Cryptosporidium* – pierwotniakami, które były wcześniej przyczyną wyniszczających, nie poddających się leczeniu biegunek³⁹,
- wyliczono, iż mimo wysokich kosztów skojarzonej terapii antyretrowirusowej jest ona ekonomicznie opłacalna, gdyż zmniejsza częstość zachorowań związanych z zakażeniem HIV, a co za tym idzie koszty hospitalizacji pacjentów, zmniejszają się koszty związane z niezdolnością do pracy, etc.⁴⁰,
- prezydent Republiki Południowej Afryki zwołał konferencję ekspertów, na którą zaprosił także dwóch amerykańskich dysydentów (negujących związek przyczynowo-skutkowy między zakażeniem HIV a AIDS) w celu przedyskutowania problemów HIV/AIDS⁴¹.
- w lipcu 2000r. odbyła się w Durbanie (RPA) Światowa Konferencja AIDS; podczas ceremonii otwarcia Nkosi Johnson, 11-letni chłopiec zakażony HIV podczas porodu, zaapelował do rządu swego kraju, by oferowano kobietom ciężarnym AZT, by takich jak on zakażonych HIV dzieci było jak najmniej.
- prezydent RPA, Thabo Mbeki, udzielił wywiadu *Time Magazine*, w którym powiedział, iż nie sądzi, by HIV powodował AIDS⁴².
- w USA Kongres zwiększył dotacje federalne na programy edukacji seksualnej młodzieży w wielu 12 – 18 lat pod hasłem „tylko abstynencja” (ang. abstinence only), kierowane bezpośrednio do organizacji pozarządowych, nakazujące nauczane wyłącznie o abstynencji seksualnej do czasu zawarcia małżeństwa jako jedynej drodze do uniknięcia nieplanowanej ciąży, chorób przenoszonych drogą płciową i innych problemów zdrowotnych, a po zawarciu małżeństwa o wzajemnej wierności (aktywność seksualna poza małżeństwem może spowodować bowiem szkodliwe efekty psychologiczne i fizyczne), nie

³² Szata W. AIDS i zakażenie HIV w 1999 roku. *Przeegl Epidemiol* 2001;55:165-73.

³³ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

³⁴ Bery N, Davies C, Jenkins A i wsp. Vaccine safety analysis of oral polio vaccine CHAT stocs. *Nature* 2001;410:1046-7.

³⁵ Bllancou P, Vartanian JP, Christopherson C i wsp. Polio vaccine samples not linked to AIDS. *Nature* 2001;410:1045-6.

³⁶ Plotkin SA, Koprowski H. No evidence to link polio vaccine with HIV... *Nature* 2000;407:941.

³⁷ Carpenter CCJ, Cooper DA, Fischl MA i wsp. Antiretroviral therapy in adults. *JAMA* 2000;283:381-90.

³⁸ BBC News. Libya postponed HIV trial. 2000, February 28.

³⁹ Miao YM, Awad-El-Kariem FM, Franzen C i wsp. Eradication of cryptosporidia and microsporidia following successful antiretroviral therapy. *J AIDS* 2000;25:124-9.

⁴⁰ Floridia M, Masella M, Bucciardini R i wsp. Hospitalizations and costs of treatment for protease inhibitor-based regimens in patients with very advanced HIV-infection (CD4 < 50/mm³). *HIV Clin Trials* 2000;1:9-16.

• Lavallo C, Aguilar JC, Pena F i wsp. Reduction in hospitalization costs, morbidity, disability, and mortality in persons with AIDS treated with protease inhibitors. *Arch Med Res* 2000;31:515-9.

⁴¹ Swarns RL. South Africa in a furor over advice abort AIDS. *New York Times* 2000;March 19.

⁴² Mbeki – African challenges. *The Time Magazine* 2000;156 (11), September 11.

zalecające dostarczania młodzieży informacji o antykoncepcji i praktykach związanych z bezpieczniejszym seksem, nawet przy wykorzystaniu innych środków finansowych⁴³.

- we wrześniu w USA zarejestrowano kolejny nukleozydowy inhibitor proteazy HIV – lopinawir wzmocniony niewielką dawką norwiru – **KALETRA**.
- w listopadzie zarejestrowano preparat zawierający w trzy leki w jednej tabletkę: 600 mg abakawiru + 300 mg lamiwudyny + 300 mg zydowudyny, pod nazwą **TRIZIVIR**.
- w Izraelu zmarła popularna piosenkarka Ofra Haza (występowała także w Polsce na Festiwalu w Sopocie), co spowodowało otwartą dyskusję o HIV/AIDS w tym kraju⁴⁴.
- UNAIDS podało, iż na świecie żyje 34,3 miliony osób z HIV/AIDS, w tym 1,3 miliona dzieci poniżej 15 roku życia.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało „**AIDS : Wiele zależy od mężczyzn**” (ang. *AIDS: men make a difference*).
- w USA zarejestrowano 774 467 przypadków AIDS, 448 060 osób zmarło.

Polska - 2000

- z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wykreślono z art. 48 punkt 4, mówiący iż „nie podlega karze sprawca występku określonego w ust. 1, który posiada na własny użytek środki odurzające lub substancje psychotropowe w ilości nieznacznej”; intencją zaostrzenia ustawy miało być ułatwienie policji wychwytywania handlarzy narkotyków.
- Krajowe Centrum ds. AIDS wspólnie z Polską Fundacją Pomocy Humanitarnej „*Res Humanae*” oraz UNDP zorganizowało promocję Punktów Konsultacyjno – Diagnostycznych, wykonujących testy w kierunku obecności przeciwciał anty-HIV bez skierowania, bezpłatnie i anonimowo, pod hasłem „**Nie żyj w niepewności! Wykonaj test na HIV!**”; odzwierciedleniem światowej kampanii „Wiele zależy od mężczyzn” było wydanie plakatu zwracającego uwagę na odpowiedzialność mężczyzn w ograniczaniu epidemii AIDS.
- rozpoznano 630 przypadków zakażeń HIV, najwięcej zakażeń stwierdzono w województwie dolnośląskim, w skali kraju najwięcej zakażeń wykryto wśród osób młodych: 20 – 29 lat – 49,7%,
- rozpoznano 114 zachorowań na AIDS, 40 chorych zmarło⁴⁵.
- od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2000r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 6 747 osób, AIDS – u 948 pacjentów, z których zmarło 513⁴⁶.

2001

- skojarzona terapia antyretrowirusowa poprawiła rokowanie i zmniejszyła częstość występowania mięsaka Kaposiego, mniej wyraźny wpływ terapii obserwowano na częstość występowania chłoniaków nieziarniczych⁴⁷.
- z inicjatywy Sekretarza Generalnego ONZ, Kofiego Anana, powstał *Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria*, mający na celu pomoc krajom rozwijającym się w walce z tymi chorobami.
- czasopisma na całym świecie zwróciły uwagę na 20 rocznicę opisu pierwszych przypadków AIDS.
- w Nowym Jorku odbyła się po raz pierwszy Specjalna Sesja Zgromadzenia Ogólnego, poświęcona HIV/AIDS; wzięli w niej udział delegaci wszystkich 189 krajów członkowskich, którzy podpisali *Declaration of Commitment on HIV and AIDS*.
- w Szkocji uznano mężczyznę za winnego zakażenia swojej przyjaciółki HIV w 1994r., poprzez uprawianie z nią seksu bez zabezpieczenia; jest to pierwszy przypadek sprawy sądowej za ten rodzaj przestępstwa, który wzbudził dyskusje i obawy, że zagrożenie karą spowoduje, iż mniej osób będzie chciało wykonywać testy w kierunku HIV⁴⁸.
- FDA wysłało list do firm farmaceutycznych, produkujących leki antyretrowirusowe, ostrzegający, by zmieniono niezwykle optymistyczne informacje w reklamach swoich leków; działanie FDA spowodowało protesty aktywistów z San Francisco przeciw reklamom leków dających fałszywe poczucie bezpieczeństwa, pośrednio zachęcających do ryzykownych zachowań seksualnych⁴⁹ (w USA legalne są reklamy leków wydawanych wyłącznie na receptę).

⁴³ Dailard C. *Abstinence promotion and teen family planning: the misguided driver for equal funding. Guttmacher Report on Public Policy, 2002; February.*

⁴⁴ *BBC News. Singer death prompts AIDS debate. 2000, March 5.*

⁴⁵ Szata W. *AIDS i zakażenie HIV w 2000 roku. Przegląd Epidemiol 2002;56:363-73.*

⁴⁶ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

⁴⁷ Grulich AE, Li Y, McDonald AM, Correll PK, Law MG, Kaldor JM. *Decreasing rates of Kaposi's sarcoma and non-Hodgkin's lymphoma in the era of potent combination anti-retroviral therapy. AIDS 2001;15:629-33.*

⁴⁸ Bird SM, Brown JL. *Criminalisation of HIV transmission: implications for public health in Scotland. Brit Med J 2001;323:1174-7.*

⁴⁹ Josefson D. *FDA warning to manufacturers of AIDS drugs. Brit Med J, 2001;322:1143.*

- tempo spadku liczby nowych zakażeń HIV w USA zmniejszyło się znacznie, co wynika z danych CDC przedstawionych podczas konferencji dotyczącej profilaktyki HIV w Atlancie⁵⁰.
- podczas spotkania ekspertów WHO, które odbyło się w Hanoi (Wietnam) przekazano informacje, iż prezerwatywy zmniejszają ryzyko zakażenia HIV, powołując się na przykład Tajlandii, w której w dużej mierze dzięki programowi „100% condom use” kierowanemu do osób sprzedających usługi seksualne liczba nowych zakażeń HIV uległa zmniejszeniu ze 143 000 w roku 1991 do 20 000 w 2000r. oraz Kambodży, w której 2,8% osób w wieku 15 – 49 lat jest zakażonych HIV, częstość nowych zakażeń wśród osób sprzedających usługi seksualne uległa zmniejszeniu z ponad 40% w 1998r. do 23% w 2000r, zaś sprzedaż prezerwatyw wzrosła z około 100 000 w 1994r. do 11,5 miliona w 1998r⁵¹.
- około 100 pediatrów zrzeszonych w *Treatment Action Campaign*, walczącej o dostęp do leków antyretrowirusowych, podjęło działania prawne przeciwko minister zdrowia RPA Mantho Tshabalala-Msimang, sprzeciwiającej się ciągle dostarczaniu leków antyretrowirusowych zmniejszających ryzyko transmisji HIV z matki na dziecko, mimo iż w tym kraju rocznie przychodzi na świat 75 000 dzieci zakażonych w czasie ciąży i porodu⁵².
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało „**Troszczę się... A Ty?**” (ang. *I care. Do you?*)⁵³.
- w USA zarejestrowano 816 149 przypadków AIDS, 462 653 osób zmarło.

Polska - 2001

- powstały pierwsze Punkty Konsultacyjno-Diagnostyczne, w których testy w kierunku obecności przeciwciał anti-HIV wykonywane są bez skierowania, bezpłatnie i anonimowo, pod patronatem Krajowego Centrum ds. AIDS.
- kampanię społeczną, kierowaną do kobiet aktywnych seksualnie, prowadzono pod hasłem „**Nie daj szansy AIDS - bądź odpowiedzialna**”, wzmocniono coroczną akcją bezpłatnego testowania „**Nie żyj w niepewności! Wykonaj test na HIV!**”, po raz pierwszy wyprodukowano także spot telewizyjny i radiowy, wydane zostały plakaty i ulotki zawierające informacje o ryzykownych zachowaniach i sposobach ich unikania, zachęcające kobiety do wykonania testów w kierunku HIV. Hasło na plakatach brzmiało „**Ja też mogę być nieświadomie zakażona wirusem HIV**”.
- rozpoznano 559 przypadków zakażeń HIV, najwięcej zakażeń stwierdzono w województwie dolnośląskim, w skali kraju najwięcej zakażeń wykryto wśród osób młodych: 20 – 29 lat – 46,9%⁵³ oraz 125 zachorowań na AIDS, 42 chorych zmarło.
- od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2001r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 7 307 osób, AIDS – u 1 116 pacjentów, z których zmarło 555⁵⁴.

2002

- Ukraina stała się pierwszym krajem Europy, w którym 1% populacji dorosłych obywateli zakażonych jest HIV⁵⁵.
- w Brazylii dopuszczono do sprzedaży prezerwatywy z logo najważniejszej drużyny piłkarskiej tego kraju na opakowaniu, wspomagały ją także reklamy w TV, co spowodowało ogromny wzrost sprzedaży prezerwatyw⁵⁶, skierowano też po raz pierwszy kampanię profilaktyczną do homoseksualistów męskich.
- 50% Amerykanów ciągle wierzy, iż można nabyć AIDS podczas codziennych, socjalnych kontaktów, a większość opowiada się za obowiązkowymi testami na HIV grup wysokiego ryzyka⁵⁷.
- WHO opublikowało zalecenia dotyczące leczenia antyretrowirusowego w krajach biednych, opublikowało także listę 12 istotnych (niezbędnych) leków antyretrowirusowych.
- w kwietniu rząd RPA obiecał rozpoczęcie dostarczania newirapiny zakażonym HIV kobietom w ciąży i ich dzieciom w celu zmniejszenia ryzyka przeniesienia zakażenia z matki na dziecko, a także oferowanie zgwałconym kobietom zydowudyny jako profilaktyki poekspozycyjnej – ZDV ma być dostępna we wszystkich państwowych szpitalach⁵⁸ (w RPA dokonywanych jest około 200 gwałtów dziennie⁵⁹).
- WHO ostrzega, iż HIV może bardzo szybko rozprzestrzenić się w Afganistanie, ze względu na dużą częstość przyjmowania środków psychoaktywnych w iniekcjach oraz niebezpieczne transfuzje krwi, zwraca też uwagę, że uchodźcy są szczególnie

⁵⁰ Joeson D. Rate of decline in US AIDS cases is slowing. *Brit Med J* 2001;323:417.

⁵¹ Sharma R. Condoms use seems to be reducing number of new HIV/AIDS cases. *Brit Med J* 2001;323:417.

⁵² Sidle P. AIDS campaigners to take South Africa's health ministry to court. *Brit Med J* 2001;2001;323:301.

⁵³ Szata W. AIDS i zakażenia HIV w 2002 roku. *Przeegl Epidemiol* 2003;57:165-77.

⁵⁴ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

⁵⁵ Fisher I. AIDS in Ukraine jumps to the general population. *New York Times* 2002, January 23.

⁵⁶ Murray I. Brazil's passion for football condoms. *BBC News*, 2002, April 7.

⁵⁷ Herek GM, Capitano JP, Widaman KF. HIV related stigma and knowledge in the Unites States: prevalence and trends 1991-1999. *Am J Publ Health* 2002;92:371-7.

⁵⁸ Sidle P. Mbeki forced to do U turn over AIDS drugs. *Brit Med J* 2002;324:997.

⁵⁹ Smegmo R. HIV/AIDS – problems, Progress, and direction. *South Afr J Epidemiol Infect* 1999;14:90-1.

narażeni na zakażenie HIV, ze względu na stosowaną wobec nich przemoc, także seksualną oraz brak informacji i edukacji – podjęto pierwsze badania dotyczące HIV/AIDS w Afganistanie⁶⁰.

- w lipcu 14 Światowa Konferencja AIDS, która odbyła się w Barcelonie (Hiszpania) dotyczyła dostarczania leków antyretrowirusowych do krajów rozwijających się. Joep Lange, Prezydent International AIDS Society, podczas ceremonii zamknięcia Konferencji powiedział: „Jeśli możemy dostarczyć Coca-colę i piwo do najodleglejszych zakątków Afryki, to nie może być niemożliwym dostarczenie tam leków antyretrowirusowych”. Podczas tej Konferencji pojawiły się także informacje o skuteczności T-20⁶¹.
- liczba dzieci osieroconych z powodu śmierci rodziców na AIDS w ciągu ostatnich 6 lat wzrosła trzykrotnie, do 14,3 milionów; szacuje się, iż największa liczba sierot z powodu AIDS jest w Indiach (w roku 2001 liczbę tę szacowano na 1,2 miliona)⁶².
- w wersji „Ulicy sezamkowej” przedstawianej w RPA została wprowadzona puszysta postać w kolorze musztardy, zakażona HIV, o imieniu Kami (imię pochodzi od słowa „akceptacja”)⁶³.
- w listopadzie FDA zarejestrowało w USA szybki test na HIV, dostarczający wynik po 20 minutach, dla zmniejszenia odsetka osób wykonujących testy, a nie wracających po wynik oraz przydatny w szybkiej diagnostyce zakażenia kobiet ciężarnych tuż przed lub w czasie porodu⁶⁴.
- w grudniu U.S. Agency for International Development (USAID) ogłosiła, iż wybrano nowe podejście do zapobiegania chorobom przenoszonym drogą płciową na całym świecie, znane jako ABC (*abstinence, being faithful, condoms use*), zdaniem Agencji – opartej na strategii zapobiegania HIV w Ugandzie, dzięki której miała się zmniejszyć częstość zakażeń w tym kraju.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało „**Żyj i pozwól żyć innym**”.
- w USA zarejestrowano 886 000 przypadków AIDS, 501 669 osób zmarło.

Polska - 2002

- ♦ działania profilaktyczne zostały skierowane do młodzieży w wieku 15 – 19 lat, kampanię społeczną prowadzono pod hasłem „**HIV nie wybiera. Ty możesz**”.
- ♦ film „Taniec trzciny” w reżyserii Andrzeja Fizyka zdobył główną nagrodę Word Media Press w Hamburgu, w kategorii Społeczeństwo; film opowiada o rytuałach w Swazilandzie, monarchii leżącej w pobliżu RPA, oraz o HIV/AIDS.
- ♦ rozpoznano 574 przypadki zakażeń HIV, o 15 więcej, niż w roku 2001; najwięcej zakażeń stwierdzono w województwie dolnośląskim, w skali kraju najwięcej zakażeń wykryto wśród osób młodych: 20 – 29 lat – 44% i 30 – 39 lat – 28%⁶⁵,
- ♦ rozpoznano 113 zachorowań na AIDS, 48 chorych zmarło.
- ♦ od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2002r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 7 880 osób, AIDS – u 1 240 pacjentów, z których zmarło 608⁶⁶.

2003

- doniesienie ze stycznia sugeruje, iż Swaziland (Afryka południowa) ma jeden z największych odsetków zakażeń HIV na świecie: 4 na 10 osób dorosłych jest zakażonych HIV, 38,6% populacji jest seropozytywnych; odsetek ten jest nieco niższy, niż w Botswanie, gdzie wynosi 38,8%⁶⁷.
- pod koniec stycznia prezydent USA George Bush oświadczył, iż USA wydadzą 15 miliardów dolarów na walkę z AIDS w Afryce i na Karaibach w ciągu następnych 5 lat, a plan ten będzie mógł zapobiec 7 milionom nowych zakażeń HIV, umożliwić leczenie przynajmniej 2 milionom zakażonych osób i dać opiekę humanitarną milionom ludzi chorych na AIDS i dzieciom osieroconym przez AIDS⁶⁸.
- w informacjach z Kuby potwierdził się fakt, iż liczba nowych zakażeń HIV w tym kraju nie wzrasta gwałtownie, a odsetek zakażeń wynoszący 0,03% pozostaje jednym z najniższych na świecie, nie obserwuje się tam praktycznie zakażeń przenoszonych przez transfuzje krwi, z matki na dziecko czy poprzez przyjmowanie środków psychoaktywnych w iniekcjach, rząd zapewnia, iż wszystkie zakażone HIV kobiety przyjmują w czasie ciąży profilaktycznie ZDV, a ich dzieci przychodzą na

⁶⁰ WHO Health update: Afghanistan. WHO, 2002. June 9.

⁶¹ Haas A. Hopes rise for patients with drug resistant HIV. Brit Med J 2002;325:62.

⁶² Boseley S. 13,4 million children are AIDS orphans. The Guardian, 2002; July 11.

⁶³ Boyle B. South Africa's Sesame Street get HIV+ muppet. Reuters New Media, 2002; September 17.

⁶⁴ FDA. FDA approves new rapid HIV test kit. 2002, November 2002.

⁶⁵ Rosińska M, Werbińska B. AIDS i zakażenia HIV w 2002 roku. Przegl Epidemiol 2004;58:171-81.

⁶⁶ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

⁶⁷ Carrol J. Swaziland Has world's highest AIDS rate. The Guardian 2003; January 3.

⁶⁸ Gottlieb S. Bush legislates for \$15 bn to be spent on AIDS. Brit Med J 2003;326:1233.

świat poprzez cesarskie cięcie, własna produkcja leków antyretrowirusowych wystarcza do leczenia wszystkich zakażonych w tym kraju⁶⁹.

- w marcu zarejestrowano pierwszy lek należący do nowej grupy leków – inhibitor fuzji wirusa z wrażliwymi na zakażenie komórkami – enfuwirtd (T-20) – **FUZEON**,
- w marcu firma *VaxGen* poinformowała, że badana przez nią w USA, Kanadzie, Puerto Rico i Holandii szczepionka okazała się nieskuteczna w zmniejszaniu częstości zakażeń HIV wśród mężczyzn uprawiających seks z mężczyznami i kobiet wykazujących duże ryzyko zakażenia (partner HIV+, sprzedawanie usług seksualnych): w czasie prowadzonych przez 3 lata badań zakażeniu uległo 5,8% spośród przyjmujących placebo i 5,7% spośród osób, które zostały zaszczepione⁷⁰.
- w RPA działacze *Treatment Action Campaign* (TAC) obarczyli ministra zdrowia (Manto Tschabalala-Msimang) oraz ministra handlu i przemysłu (Alec Irwin) odpowiedzialnością za umieranie 600 osób dziennie, którym można by zapobiec dzięki stosowaniu leków antyretrowirusowych⁷¹.
- w kwietniu Rosja otrzymała zgodę Banku Światowego na pożyczkę, która ma zostać wykorzystana na walkę z HIV/AIDS i gruźlicą, ze swojej strony rząd zobowiązał się do wydania 134 milionów dolarów w ciągu 5 lat na walkę z tymi chorobami, co jest odbierane jako sygnał, iż rząd zdaje sobie sprawę, że obie epidemie stanowią zagrożenie dla rozwoju kraju⁷².
- w czerwcu w USA zarejestrowano kolejny nukleozydowy inhibitor odwrotnej transkryptazy – entrycytabinę – **EMTRIVA** oraz kolejny inhibitor proteazy HIV – atazanawir – **REYATAZ**, a w październiku kolejny inhibitor proteazy – fosamprenawir – **LEXIVA**.
- we wrześniu WHO podała, iż tylko 300 000 osób zakażonych HIV w krajach rozwijających się otrzymuje leki antyretrowirusowe, a w krajach afrykańskich leżących na południe od Sahary, gdzie zakażonych jest 4,1 miliona osób leczonych jest tylko nieco ponad 1% potrzebujących - około 500 000 osób⁷³.
- kardynał Alfonso Lopez Trujillo (Watykan) powiedział, iż prezerwatywy nie są bezpieczne i nie chronią przed zakażeniem HIV⁷⁴, co spotkało się z natychmiastowym sprzeciwem WHO, w którym podkreślono, iż takie nieprawdziwe twierdzenia są szczególnie niebezpieczne w sytuacji, gdy epidemia AIDS zabiła dotąd 20 milionów ludzi, a 42 miliony żyją z HIV/AIDS⁷⁵.
- gwałtowny wzrost przemytu narkotyków z Afganistanu do Rosji i Europy przez środkową Azję przyczynia się do znacznego wzrostu uzależnień i zakażeń HIV w Tadżykistanie, jednym z najbiedniejszych krajów byłego Związku Radzieckiego. Działania wojsk USA na południu Afganistanu spowodowały zmianę tras przemytu. Od upadku rządów Talibów, którzy zabraniali skutecznie upraw maku służącego do produkcji heroiny jej produkcja wzrosła do poziomu sprzed opanowania przez nich kraju. Tadżykistan ma zbyt mało środków na walkę z uzależnieniami i AIDS, choć ma programy dostarczania czystych igieł osobom uzależnionym i dostarczania środków antykoncepcyjnych osobom sprzedającym usługi seksualne, jednak w dalece niewystarczającym stopniu⁷⁶.
- w listopadzie ogłoszono, iż kolejne badania firmy *VaxGen* nad szczepionką zapobiegającą zakażeniom HIV, prowadzone w Tajlandii, wśród osób przyjmujących środki psychoaktywne w iniekcjach, również nie potwierdziły jej skuteczności ani w zapobieganiu zakażeniom, ani w zwalnianiu postępu zakażenia⁷⁷.
- także w listopadzie rząd RPA zaaprobował narodowy plan leczenia HIV/AIDS, mający zapewnić bezpłatnie leki antyretrowirusowe wszystkim, którzy ich potrzebują; w ciągu roku powstać mają ośrodki leczenia we wszystkich 53 dystryktach kraju, w ciągu 5 lat w każdym miesiącu; poza dostarczaniem leków antyretrowirusowych rząd obiecał inwestycje w poprawę krajowego systemu służby zdrowia poprzez rekrutację tysięcy profesjonalistów i wprowadzenie programów edukacyjnych, które zapewniłyby lekarzom, pielęgniarkom, pracownikom laboratoriów wiedzę i umiejętności w bezpiecznym, etycznym i skutecznym stosowaniu tych leków⁷⁸.
- w Światowym Dniu AIDS Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) ogłosiła nowy plan nazwany „**3 by 5**”, mający na celu objęcie terapią antyretrowirusową 3 miliony ludzi zakażonych HIV w krajach rozwijających się do 2005 roku.
- w tym samym dniu premier Chin Wen Jibao podał rękę choremu na AIDS, co transmitowała telewizja, a było to najbardziej spektakularne posunięcie demonstrujące nową determinację rządu w walce z AIDS⁷⁹.
- w USA powstał serial „Anioły w Ameryce”, w reżyserii Mike Nicholasa (twórca m.in. filmu *Absolwent*), na podstawie sztuki Tony’ego Kushnera (nagrodzonej nagrodą Pulitzera), w których zagrała plejada gwiazd amerykańskiego kina, m.in. Al Pacino, Meryl Streep i Emma Thompson, wyróżniony 11 nagrodami Emmy i 6 Złotymi Globami, traktujący o HIV/AIDS.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało tak jak w roku poprzednim: „**Żyj i pozwól żyć innym**”.

⁶⁹ Bentley M. Cuba Leads the way in HIV fight. *BBC News*, 2003, February 17.

⁷⁰ McCarty M. HIV vaccine fails in phase 3 trial. *Lancet* 2003;361:755-6.

⁷¹ Baleta A. S Africa’s AIDS activists accuse government for murder. *Lancet* 2003;361:1105.

⁷² Webster P. World Bank approves loan to help Russia to tackle HIV/AIDS and tuberculosis. *Lancet* 2003;361:1355.

⁷³ Fleck F. WHO issues global alert after grim report on HIV/AIDS. *Brit Med J* 2003;327:698.

⁷⁴ Johnston B. Cardinal wants health warnings on “unreliable” condoms. *Daily Telegraph*, 2003; October 14.

⁷⁵ Condom controversy surprises Vatican. *Associated Press*, 2003; October 14.

⁷⁶ Partiff T. Drug addiction and HIV infection on rise in Tajikistan. *Lancet* 2003;362:1206.

⁷⁷ McCarty M. AIDS vaccine fails in Thai trial. *Lancet* 2003;362:1728.

⁷⁸ Baleta A. South Africa approves plan for universal access to antiretrovirals. *Lancet* 2003;362:1811-2.

⁷⁹ Yardley J. China tells its public of enormity of AIDS toll. *New York Times* 2003, December 3.

- w USA zarejestrowano 930 000 przypadków AIDS, 524 060 osób zmarło.

Polska - 2003

- kampanię społeczną skierowano osób heteroseksualnych, prowadzono ją pod hasłem „Porozmawiaj o AIDS, przeszłość bywa groźna”, proponowano wykonanie testu w trosce o zdrowie swoje i partnera.
- od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2003r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 8 491 osób, AIDS – u 1 365 pacjentów, z których zmarło 665⁸⁰.

2004

- w RPA mimo deklaracji rządu z listopada 2003r. istnieją znaczne opóźnienia w dostarczaniu leków antyretrowirusowych, a z wyjątkiem zachodniego Przylądka, gdzie rozpoczęto leczenie w 13 miejscach, nie rozpoczęto go w żadnej z pozostałych 8 prowincji; działacze *Treatment Action Campaign* (TAC) szacują, iż w RPA 500 000 osób wymaga natychmiastowego leczenia, a ponad 300 000 zachoruje na AIDS w najbliższych 2 latach⁸¹.
- na pewnych obszarach Rosji HIV szerzy się szybciej, niż gdziekolwiek na świecie, UNDP szacuje, iż prawie 1 na 100 Rosjan jest zakażony HIV⁸².
- specjalny wysłannik Narodów Zjednoczonych do Afryki, Stephen Lewis, ostrzega, iż próba objęcia terapią antyretrowirusową 3 milionów ludzi do końca 2005 roku (plan „3 by 5”) jest zagrożony przez brak finansowego wsparcia przez najbogatsze kraje świata⁸³.
- w maju 5 bułgarskich pielęgniarek i palestyński lekarz, oskarżeni o świadome zakażenie libijskich dzieci HIV, skazani zostali na śmierć przez sąd w Libii; wszyscy zostali aresztowani w roku 1998r., proces rozpoczął się w roku 2000⁸⁴; planowana jest apelacja obrony.
- inicjatywa prezydenta Busha przeznaczenia 15 miliardów dolarów na walkę z epidemią AIDS, nazwana **PEPFAR** (*President's Emergency Plan For AIDS Relief*), zaczęła być w pełni wprowadzana w życie w czerwcu, pierwsze pieniądze przekazano 14 krajom⁸⁵ objętym pomocą w styczniu, w końcu roku piętnastym krajem stał się Wietnam; zalecenia programu stanowią, iż 30% środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę powinno być przeznaczonych na promowanie abstynencji seksualnej i później wierności, a prezerwatywy powinny być oferowane tylko osobom sprzedającym usługi seksualne, parom, w których jedna z osób jest zakażona HIV i niezdefiniowanym innym⁸⁶.
- WHO podała, iż do końca czerwca, w ramach programu „3 by 5” 440 000 osób z krajów rozwijających się lub znajdujących się w okresie transformacji otrzymuje leczenie antyretrowirusowe, od końca 2003r. liczba leczonych zwiększyła się o 40 000⁸⁷.
- w sierpniu zarejestrowano kolejne preparaty zawierające dwa leki w jednej tabletkie: 600 mg abakawiru + 300 mg lamiwudyny, pod nazwą **KIVEXA (EPZICOM)** oraz 300 mg tenofowiru + 200 mg emtricitabiny, pod nazwą **TRUVADA**.
- raport UNAIDS szacuje, iż w końcu 2003 r. żyło na świecie 37,8 osób zakażonych HIV, w tym 17 milionów kobiet i 2,1 milionów dzieci poniżej 15 roku życia, w ciągu 2003r. 8 000 osób dziennie umierało na AIDS; dane te są nieco mniejsze, niż wcześniejsze szacunki ze względu na poprawki włączone do obliczeń szacunkowych, jednak bez wątpienia epidemia ciągle się rozszerza. Liczba dzieci osieroconych z powodu AIDS wzrosła do 15 milionów, z czego 12,1 miliona żyje w Afryce, na południe od Sahary⁸⁸.
- *Treatment Action Campaign* z RPA i jej lider Zackie Achmat zostali wspólnie nominowani do pokojowej nagrody Nobla⁸⁹.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało „**Kobiety, dziewczęta, HIV i AIDS**” (ang. *Women, Girls, HIV and AIDS*).
- w USA zarejestrowano 940 200 przypadków AIDS, 529 113 osób zmarło.

⁸⁰ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

⁸¹ Baleta A. *S African president criticised for lack of focus on AIDS*. *Lancet* 2004;363:541.

⁸² UNDP. *Reversing the epidemics: facts and Policy options*. Bratislava, 2004.

⁸³ UN envoy says donor failure threatens plan to fight AIDS. *Associated Press*, 2004, March 4.

⁸⁴ Whitaker B. *Medici face Libyan firing squaw for giving HIV to children*. *The Guardian*, 2004; May 7.

⁸⁵ Botswana, Etiopia, Gujana, Haiti, Kenia, Mozambik, Namibia, Nigeria, Rwanda, Republika Południowej Afryki, Tanzania, Uganda, Wybrzeże Kości Słoniowej i Zambia.

⁸⁶ Bass E. *Fighting to close the condom gap in Uganda*. *Lancet* 2005;365:1127-8.

• “Engendering bold leadership: the President's Emergency Plan for AIDS Relief.” *First annual report to Congress*. Opublikowany 4.03.2005r. Dostępny na stronie internetowej www.unaid.gov.

⁸⁷ UNAIDS/WHO. „3 by 5” progress report. 2004, June.

⁸⁸ UNAIDS. *2004 Report on the global AIDS epidemic*.

⁸⁹ Bell G, Espispu M. *S. African AIDS campaigner not betting on Nobel*. *Reuters News Media* 2004; October 7.

Polska 2004

- w lipcu Polskie Towarzystwo Ginekologiczne opracowało rekomendacje, w których zalecono, by ginekolodzy proponowali kobietom wykonanie testu na HIV podczas pierwszej wizyty w okresie prenatalnym⁹⁰; przed wykonaniem testu kobieta powinna otrzymać jasne informacje o drogach zakażenia HIV, a także o tym, co oznacza zakażenie HIV dla jej własnego zdrowia i zdrowia jej dziecka.
- w Krajowym Centrum ds. AIDS opracowano „Krajowy program zapobiegania zakażeniom HIV, opieki nad żyjącymi z HIV i chorymi na AIDS na lata 2004 – 2006”, przyjęty przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 14 grudnia 2004r.
- kampanię społeczną prowadzono pod hasłem „**Nie daj szansy AIDS**”, której celem było pokazanie złudności teorii i poglądów, jakim hołduje grupa, skłonienie adresata kampanii, przechodzącego przez kolejne etapy komunikacji, by odnosił je do siebie i rozważniej podchodził do problematyki HIV/AIDS, a także wykonał test.
- rozpoznano 656 przypadków zakażeń HIV i 170 zachorowań na AIDS, 60 chorych zmarło; od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2004r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 9 147 osób, AIDS – u 1 535 pacjentów, z których zmarło 722⁹¹.

2005

- Nelson Mandela podał do publicznej wiadomości, iż jego najstarszy syn, Makghato, zmarł na AIDS wieku 54 lat, wyraził także nadzieję, iż mówienie o takich sprawach jest jedyną drogą prowadzącą do uznania, że jest to normalna choroba⁹².
- 30 stycznia minister w rządzie Tony Blaira (Wielka Brytania) w latach 1997 – 2001 ujawnił fakt, iż jest zakażony HIV od 17 lat, a zdecydował się na to po wypowiedzi Nelsona Mandeli o śmierci jego syna, w nadziei, że pomoże to w zwróceniu uwagi świata na problem Afryki, gdyż on sam dzięki lekom antyretrowirusowym czuje się świetnie⁹³.
- PEPFAR opublikował dane mówiące, iż do końca września 2004r. program pomógł w dostarczeniu leków antyretrowirusowych około 155 000 ludziom w 15 krajach objętych pomocą.
- ostatnie badania z klinik położniczych RPA mówią, iż pod koniec roku 2004 29,5% kobiet ciężarnych było zakażonych HIV, w całym kraju liczba osób zakażonych wzrosła do 6,29 milionów osób i jest największa na świecie⁹⁴.
- 54 osoby biorące udział w marszu *Treatment Action Campaign* zostało rannych podczas tłumienia demonstracji przez policję w Queenstown (RPA), używającej gumowych kul i gazu łzawiącego; protestujący domagali się zwiększenia dostępu do leków antyretrowirusowych – w Queenstown w tym czasie leczonych było 190 osób⁹⁵.
- opublikowano wyniki randomizowanych badań, prowadzonych w RPA, w których wykazano, iż obrczanie męczyzn zmniejsza ich ryzyko zakażenia HIV: po 17 miesiącach liczba nowych zakażeń HIV wynosiła 49 w grupie kontrolnej i 20 w grupie obrzezanych pacjentów (zmniejszenie ryzyka zakażenia HIV o 60%), uznano więc za nieetyczne kontynuowanie badań; wstępne wyniki tych badań przedstawiono w czerwcu 2005r., podczas 3 Konferencji Międzynarodowego Towarzystwa AIDS w Rio de Janeiro, zaś pełne w listopadzie 2005r.⁹⁶; w tych badaniach nie zajmowano się ewentualnym wpływem obrzezania męczyzn na ryzyko przenoszenia zakażenia HIV na ich partnerki seksualne.
- Brazylia odrzuciła 40 milionów dolarów oferowanych przez PEPFAR, gdyż nie zgodziła się przyjąć deklaracji potępiającej prostytucję, będącej jednym z warunków uzyskania pieniędzy; dyrektor brazylijskiego programu HIV/AIDS powiedział, iż rząd podjął tę decyzję „w celu zachowania własnej autonomii w kwestiach związanych z krajową polityką dotyczącą HIV/AIDS, a także zgodnie z zasadami etyki i praw człowieka⁹⁷”.
- w Szwajcarii zmieniono główne hasło stosowane w profilaktyce HIV/AIDS ze „*Stop AIDS*” na „*Love life – stop AIDS*”.
- w czerwcu w USA zarejestrowano kolejny inhibitor proteazy HIV – tipranawir – **APTIVUS**.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało „**Zatrzymać AIDS; Dotrzymać obietnic**” (ang. *Stop AIDS; Keep the Promise*).

Polska - 2005

- kampanię społeczną prowadzono pod hasłem „**ABC zapobiegania. Zdecyduj sam. Wybierz ABC zapobiegania AIDS i ciesz się życiem**”. ABC to A – abstynencja seksualna, B – bycie wiernym, C – zabezpieczenie się prezerwatywą.

⁹⁰ dostępne na stronie internetowej www.gpsk.am.poznan.pl.

⁹¹ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

⁹² Mandela's eldest son dies of AIDS. *BBC News*, 2005, January 5.

⁹³ Former minister is HIV positive. *BBC news*, 2005, January 30.

⁹⁴ Big jump in S Africa HIV cases. *BBC News* 2005, July 11.

⁹⁵ The TAC is unbowed by "donkiepiels". *Mail & Guardian* 2005, July 15.

⁹⁶ Auvert B, Taljard D, Lagarde E i wsp. Randomized, controlled intervention trial of male circumcision for reduction of HIV infection risk: the ANRS 1265 Trial. *Plos Med* 2005;2:e298.

⁹⁷ Boseley S, Woldenberg S. Brazil spurns US terms for AIDS help. *The Guardian*, 2005, May 4.

- ♦ rozpoznano 665 przypadków zakażeń HIV, AIDS u 190 chorych, z których zmarło 74; od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2005r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 9 798 osób, AIDS – u 1 725 pacjentów, z których zmarło 797⁹⁸.

2006

- według danych *European HIV surveillance* w roku 2005 odnotowano w Europie 24 638 nowych zakażeń HIV (zgłoszenia z 27 spośród 30 krajów), nabytych w większości w następstwie kontaktów heteroseksualnych; szacuje się, że 1 na 3 osoby zakażone HIV w Europie nie jest świadoma tego faktu; chociaż 94% Europejczyków wie, że HIV przenosi się w kontaktach seksualnych bez zabezpieczenia, ale tylko 41% podaje, iż stosuje je podczas kontaktów seksualnych⁹⁹.
- badacze amerykańscy wykryli obecność przeciwciał przeciwko SIV_{cpz} i kwasy nukleinowe wirusa u małp żyjących na wolności w południowym Kamerunie; wyniki tych badań potwierdzają, iż naturalnym rezerwuarem HIV-1 są szympansy *Pan troglodytes troglodytes*¹⁰⁰.
- w Burundi (Afryka) Kościół Katolicki przekazał księżom zalecenie, by nie udzielali ślubów parom, które nie przestałyby zaświadczać o wykonaniu testów na HIV (Kościół nie chce znać wyników); takie stanowisko zwalnia z oferowania konsultacji, poradnictwa przed wykonaniem testu, a także z odpowiedzialności za udzielanie porad w sytuacji, kiedy jedna lub obie osoby wstępujące w związek małżeński są zakażone HIV¹⁰¹.
- w maju pojawiły się informacje, iż Watykan dokonuje bardzo poważnych badań naukowych i moralnych, dotyczących stanowiska Kościoła o ewentualnej dopuszczalności stosowania prezerwatyw w kontaktach między małżonkami o różnym statusie serologicznym¹⁰².
- opublikowano dane, iż stałe, konsekwentne używanie prezerwatyw w kontaktach seksualnych zmniejsza ryzyko zakażenia młodych kobiet wszystkimi szczepami wirusa HPV (ang. *Human papilloma virus*, ludzki wirus brodawczaka), także szczepami powodującymi raka szyjki macicy¹⁰³.
- w kwietniu opublikowano raport *US Government Accountability Office*, w którym pojawiła się wątpliwość, czy wymaganie przeznaczania tak dużej części pomocy dostarczanej w ramach PEPFAR na promowanie abstynencji seksualnej i wzajemnej wierności nie spowoduje ograniczenia środków przeznaczonych na inne działania profilaktyczne, a szczególnie zapobieganie przenoszeniu zakażenia z matki na dziecko¹⁰⁴. W tym samym raporcie zwrócono uwagę, iż działacze organizacji wspieranych przez PEPFAR nie wiedzą, jakim grupom ludności mogą udzielać informacji o prezerwatywach, obawiając się utraty sponsorowania, jeśli będą udzielać młodym ludziom odpowiedzi na pytania dotyczące ich stosowania. Zdaniem redakcji czasopisma *The Lancet* raport ten powinien skłonić Kongres USA do rozważenia, czy wydawanie milionów dolarów na propagowanie A – B jest skutecznym sposobem wydawania pieniędzy amerykańskich podatników, a wiele więcej istnień ludzkich ocalić mogłoby promowanie używania prezerwatyw równoległe z promocją abstynencji do małżeństwa i późniejszej wierności.
- w maju dyrektor *Uganda AIDS Commission*, dr Kihumoro Apuuli podał, iż mimo zagranicznej pomocy finansowej, liczba nowych zakażeń HIV zwiększyła się z 70 000 w roku 2003 do 130 000 w roku 2005¹⁰⁵.
- w czerwcu, podczas trzeciego spotkania osób zajmujących się wprowadzaniem PEPFAR, które odbyło się w Durbanie (RPA) podano, iż przenoszenie zakażenia HIV z matki na dziecko stało się drugą – po kontaktach seksualnych – drogą zakażeń HIV w Ugandzie, a przynajmniej 20 000 dzieci rocznie rodzi się z zakażeniem nabytym od matek¹⁰⁶. Dr Mark Dybul, szef PEPFAR, występując podczas tej konferencji po raz kolejny powtórzył, iż kampania A – B – C przynosi rezultaty, a jako przykłady krajów, w których działa wymienił Kenię, Botswanę, Zimbabwe i Etiopię¹⁰⁷. W tym wyliczeniu nie było już Ugandy.
- w czerwcu zarejestrowano kolejny inhibitor proteazy HIV – darunawir – **PREZISTA**.
- w lipcu zarejestrowano w USA kolejny preparat zawierający trzy leki w jednej tabletkce: 300 mg tenofowiru + 200 mg emtricitabiny + 600 mg efawirenzu, pod nazwą **ATRIPLA**.
- 22 września 2006r. amerykańskie *Centers for Disease Control and Prevention* opublikowały rewizję zaleceń dotyczących wykonywania testów w kierunku HIV u dorosłych (> 13 roku życia) i kobiet w ciąży w placówkach służby zdrowia: u wszystkich pacjentów mających kontakt z placówkami służby zdrowia, niezależnie od ich charakteru (publiczne, prywatne) i specjalizacji:
 - * zalecane jest wykonanie badań przesiewowych w kierunku HIV, po zawiadomieniu pacjenta, że test zostanie wykonany – pacjent może nie wyrazić zgody,

⁹⁸ dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

⁹⁹ Editorial. More testing for HIV needed. *Lancet* 2006;368:1302.

¹⁰⁰ Keele BF, Van Heuverswyn F, Li Y, Bailes E i wsp. Chimpanzee reservoirs of pandemic and nonpandemic HIV-1. *Science*, opublikowane online 25 maja 2006r.

¹⁰¹ Editorial. HIV: compulsory testing and falling incidence? *Lancet* 2006;367:1118.

¹⁰² Editorial. Condoms and the Vatican. *Lancet* 2006;367:1550.

¹⁰³ Winer RL, Hughes JP, Feng Q i wsp. Condom use and the risk of genital human papilloma virus infection in young women. *N Engl J Med* 2006;354:2645-54.

¹⁰⁴ *The Lancet*. Editorial. HIV prevention policy needs an urgent cure. *Lancet* 2006;367:1213.

¹⁰⁵ Masumbuko E, Miti J. Uganda: 130 000 got AIDS in 2005. *The Monitor*, 19 May 2006. www.allafrica.com.

¹⁰⁶ Vertical transmission second leading cause of HIV transmission in Uganda, researchers say. *Kaiser Daily HIV/AIDS Report*, June 15, 2006. www.kaisernetwork.org.

¹⁰⁷ Quinn A. U.S. cites "ABC" of success in world AIDS fight. 12.06.2006. *Reuters Health online*.

- * nie jest wymagana odrębna pisemna zgoda na wykonanie testu; ogólna zgoda na opiekę medyczną powinna być uważana za wystarczającą i obejmować zgodę na test na HIV,
- * testy przesiewowe w kierunku HIV powinny zostać włączone do badań rutynowo wykonywanych u kobiet w ciąży,
- * nie jest konieczne prowadzenie badań, jeśli częstość nierozpoznanych zakażeń HIV wśród pacjentów placówki służby zdrowia jest mniejsza, niż 1 na 1000¹⁰⁸.
Nowe zalecenia, które nie są obowiązującym prawem, budzą liczne kontrowersje¹⁰⁹. Cofnięcie wymagania pisemnej zgody na test może spowodować, iż pewne grupy pacjentów, jak kobiety i mniejszości etniczne, mogą być traktowane niezgodnie z zasadami. Pojawiły się także głosy, iż rutynowe testy mogą łatwo zmienić się w testy wykonywane bez wiedzy lub zgody pacjenta. Prawo wielu stanów, w tym stanu Nowy Jork, wymaga przed wykonaniem testu wyjaśnienia pacjentowi czym jest HIV i AIDS, sposobów ochrony przed dyskryminacją związaną z HIV/AIDS, a także zachowań, o których wiadomo, iż niosą za sobą ryzyko przeniesienia zakażenia oraz podpisania formularza zgody na wykonanie testu.
- 5 października amerykańskie *Food and Drug Administration* zarejestrowało test **APTIMA HIV-1 RNA QUALITATIVE ASSAY**, wykrywający materiał genetyczny (RNA) HIV-1. Test przeznaczony jest do diagnostyki pierwotnej infekcji HIV, jest także testem potwierdzenia dla zakażenia HIV, kiedy testy na obecność przeciwciał anti-HIV są dodatnie. Test APTIMA pozwoli na wcześniejsze rozpoznawanie zakażenia HIV, niż możliwe to jest przy pomocy wcześniej dostępnych testów diagnostycznych.
- 13 grudnia amerykański Narodowy Instytut Alergii i Chorób zakaźnych (ang. *National Institute of Allergy and Infectious Diseases* – NIAID), będący częścią Narodowych Instytutów Zdrowia (ang. *National Institutes of Health*) ogłosił zakończenie przed planowanym terminem dwóch dużych badań klinicznych nad skutecznością obrezania mężczyzn w zmniejszaniu ryzyka zakażenia HIV, po wykazaniu, iż w Kenii obrezanie zmniejszyło o 53% ryzyko zakażenia HIV, w Ugandzie – o 48%¹¹⁰.
- 19 grudnia sąd w Libii utrzymał wyrok kary śmierci na 5 bułgarskich pielęgniarek i palestyńskiego lekarza, oskarżanych o świadome zakażenie HIV libijskich dzieci, co spotkało się ze sprzeciwem Bułgarii, Unii Europejskiej, organizacji Amnesty International i wielu innych organizacji ze świata.
- RPA – *South African National AIDS Council* (SANAC) 1 grudnia nakreślił program walki z AIDS: celem jest zmniejszenie nowych zakażeń HIV o połowę i dostarczenie terapii antyretrowirusowej 650 000 osób dorosłych i 100 000 dzieci do roku 2011; jednak w RPA obecnie 800 000 osób wymaga leczenia, a każdego roku przybywa kolejnych 400 000 – 500 000 osób¹¹¹.
- hasło Światowego Dnia AIDS brzmiało: „**Zatrzymać AIDS. Dotrzymać obietnic – odpowiedzialność**” (ang. *Stop AIDS; Keep the Promise – Accountability*).

Polska - 2006

- ♦ kampanię społeczną prowadzono pod hasłem „**Rodzina razem przeciw AIDS. Miłość. Wierność. Zaufanie.**”
- ♦ rozpoznano 758 przypadków zakażeń HIV, 120 zachorowań na AIDS, 42 chorych zmarło; od rozpoczęcia badań do 31 grudnia 2005r. zakażenie HIV rozpoznano w Polsce u 10 543 osób, AIDS – u 1 845 pacjentów, z których zmarło 835¹¹².

2007

- w badaniach prowadzonych w Danii, porównano długość życia osób zakażonych HIV z długością życia osób niezakażonych i wykazano, iż po wprowadzeniu do powszechnego stosowania skojarzonej terapii antyretrowirusowej długość życia osób zakażonych HIV, które ukończyły 25 lat, wzrosła do 35 lat¹¹³.

Polska - 2007

- ♦ 3 stycznia w radio i TV pojawiła się informacja, iż jeden z uchodźców z Afryki świadomie zakażał HIV młode kobiety w Warszawie, co spowodowało ponowne zainteresowanie się problematyką HIV/AIDS w środkach masowego przekazu, a także znaczne zwiększenie liczby osób zgłaszających się do Punktów Konsultacyjno-Diagnostycznych w celu wykonania testu w kierunku obecności przeciwciał anti-HIV.
- ♦ 22 stycznia w Telewizji Publicznej (TVP 2), podczas dyskusji o HIV, upowszechniono nieprawdziwe informacje o nieskuteczności prezerwatyw w zapobieganiu zakażeniom HIV, powołując się na pełen błędnych informacji na ten temat artykuł ze strony internetowej www.poradnikmedyczny.pl.

¹⁰⁸ CDC. Revised recommendations for HIV testing of adults, adolescents, and pregnant women in health-care setting. *MMWR* 2006;55 (no. RR-14):1-17.

¹⁰⁹ Perez-Pena R. Federal Policy calling for more H.I.V. testing poses a unique challenge in New York. *New York Times*, October 2, 2006.

¹¹⁰ NIH News. Adult male circumcision significantly reduces risk of acquiring HIV. *Trials Kenya and Uganda stopped early*. Dec. 13, 2006 (www3.niaid.nih.gov/news/newsrelease/2006).

¹¹¹ Baleta A. Boost for South African AIDS programme while health minister is off sick. *Lancet Infect Dis* 2007;7:15.

¹¹² dane ze strony internetowej Państwowego Zakładu Higieny (PZH): www.pzh.gov.

¹¹³ Lose N. Eg Hansen A-B, Pedersen G i wsp. Survival of persons with and without HIV infection in Denmark, 1995-2005. *Ann Inn Med* 2007;87:87-95.

W przygotowaniu kalendarium wykorzystano, poza cytowanymi publikacjami, informacje ze stron internetowych:

- ♦ www.avert.org,
- ♦ Food and Drug Administration (USA) – www.fda.gov,
- ♦ National Institutes of Health (USA) – www.nih.gov,
- ♦ www.aegis.com/topics/timeline,
- ♦ www.amfar.org,
- ♦ wikipedia, the free encyclopedia (ang.) i inne.

oraz publikacje:

- *Polska strategia zapobiegania HIV/AIDS w latach 1985 – 2002*. Krajowe Centrum ds. AIDS, Warszawa, 2002.
- Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej. *Postępowanie Zapobiegawcze i Diagnostyczne w Przypadku Zakażenia HIV i Zachorowania na AIDS*. Krajowe Biuro Koordynacyjne ds. Zapobiegania AIDS, Warszawa 1989 – i późniejsze wydania.

Dorota Rogowska-Szadkowska
ostatnia aktualizacja: styczeń 2007.